

Årsmelding – 2022

Avsluttet arbeid på fem lystårn i Brottet

Åpning i Arekilen med tårn og Arkimedeskrue

Mona Vauger og Jan Arntzen i Arntzen-bakken

Avsluttet arbeid på smia og maskinhuset

God fremdrift på losskøyta «Arnt Otto» i 2022

Viken fylkeskommunes bevaringspris

Styret valgt på årsmøtet 15. mars 2022

1	Styremedlem/leder	Paul Henriksen	2021-2023
2	Styremedlem	Lisbeth Magnussen	2022-2024
3	Styremedlem	Ellen Enger	2022-2024
4	Styremedlem	Kjell Ole Brobakken	2021-2023
5	Styremedlem	Espen Wagleie	2022-2024
6	Styremedlem	Kirsti Knudsen	2021-2023
7	Styremedlem	Gunn Hedberg	2021-2023
8	1. varamedlem	Anne-Lill Adamsen Reff	2022-2024
9	2. varamedlem	Olav Aaraas	2022-2024

Valgkomiteen: Rolf Utgård og Bjørn Andreassen

1. Styrets arbeid i 2022

Det er avholdt **7 styremøter** med behandling av 84 saker. I dette ligger løpende orientering både om den økonomiske situasjonen og de større prosjektene med avsluttet arbeid i Arekilen (Arkimedesskruen og utkikkstårn), i Brottet (lystårn) og i arbeidet med å restaurere smia og maskinhuset (Stenhoggerminner). I tillegg har styret hatt flere runder med diskusjoner om endringer i foreningens organisering – jfr pkt 2.

2. Ekstraordinært årsmøte 8. november

Til behandling lå styrets forslag om å styrke organisasjonen og med det redusere sårbarheten spesielt med tanke på det administrative arbeidet der arbeidsbelastningen har økt betydelig. Et enstemmig møte vedtok å åpne for engasjement/tilsetting av en daglig leder. Det ble samtidig vedtatt et reglement for styrets og daglig leders arbeid. Vedtaket trer i kraft under forutsetning av godkjenning på det ordinære årsmøtet tirsdag 14. februar 2023.

3. Forestillingene i Brottet

Det ble gjennomført to forestillingsrekker i Brottet sommeren 2022, begge oppfølging av sesongen 2021 da «Lysglimt i mørke» og «Drømmen om Amerika» også sto på plakaten. Hvaler kulturvernforening (Hkvf), gjennom samarbeidet i «Brottet kultur» (Kulturværste AS, Barne- og ungdomsteateret Brottungær og Hkvf), var medansvarlig for forestillingen «Lysglimt i mørke». Ved forestillingen «Drømmen om Amerika» der Dag Solheim står for produksjonen fungerte Hkvf kun som utleier og tilrettelegger.

Etter pandemien var spenningen stor foran årets sesong med tanke på billettsalget. Selv om vi opplevde godt belagte forestillinger med et antall personer på enkeltforestillinger på over 400 (maks i Brottet 480), er totalbildet noe skuffende. Dette kan trolig forklares i to forhold:

1. Det generelle bildet er at det er en viss «treghet» i befolkningen etter pandemien og at dette rammer store deler av kulturlivet
2. Forestillingene ble også vist i 2021 og mange valgte nok derfor bort våre forestillinger. For øvrig vil vi berømme samarbeidet både med Kulturværste ved Hans Petter Thøgersen, Svein Gundersen og Ole Herman Gudim Lundberg samt samarbeidet med foreldrene i Hvaler barne- og ungdomsteater «Brottungær». Den samme takken går til Dag Solheim og hans folk rundt arbeidet med «Drømmen».

4. Den økonomiske situasjonen

Det generelle bildet er at kulturvernforeningen har en sikker økonomi der solid likviditet gir oss et godt rom for å betale våre forpliktelser til forfall. En grunnsten i dette bildet er inntektene fra fire kystledhytter (tre i Brottet og Brekke skole). Etter toppåret i 2021 (pandemiåret) med en netto

inntekt på kr 409.000,-, var det ventet noe nedgang i 2022. Dette har slått til der vi i 2022 endte på kr 341.000, -. I avtalen med OF får Hkvf 80% av leieinntektene for de fire hyttene.

	Bookingdøgn 2020	Gjestedøgn 2020	Bookingdøgn 2021	Gjestedøgn 2021	Bookingdøgn 2022	Gjestedøgn 2022
Stenhoggerhytta	118	376	142	447	113	321
Mundastua	100	292	141	428	108	303
Klyven	98	287	127	379	103	317
Brekke skole	100	426	134	566	99	321

Gjestedøgn = antall bookingdøgn x antallet gjester på hytta

Ellers legger den generelle prisveksten, spesielt på strøm, et betydelig press på økonomien. Dette selv om vi har mottatt strømstøtte for perioden april – september på samlet ca. kr 24.000, -. Utfasing av de store prosjektene bl.a. i Arekilen og lystårna i Brottet har imidlertid bidratt til mindre press på økonomien. For flere detaljer vises til utsendt årsregnskap. Med regjeringens vedtak om full mva-kompensasjon for lag og foreninger fikk Hkvf i 2022 kr 134.227

5. Byggedagen 4. juni og julemarkedet 3. desember

Byggedagen på pinseaften og julemarkedet andre søndag i advent, er to faste samarbeidprosjekter mellom Østfoldmuseene (ØM) og Hkvf. Arrangementene har funnet sin form, men samtidig ligger det muligheter her både for fornying og geografisk utvidelse, takket være den nye gangstien mellom områdene. Dette ble spesielt synliggjort ved årets byggedag som ble gjennomført i en ramme av fantastisk vær og går over i historien som en av de mest vellykkede og der programmet både ble gjennomført på flotte Nordgården og i Brottet kystkultursenter.

Den nye stitraséen har fått navnet «Arntzen-bakken», etter initiativ fra Jan Arntzen da reguleringsplanen for området ble vedtatt i 2008. Det praktiske arbeidet med stien er utført av dugnadsgjengen på kystmuseet og finansiert i fellesskap mellom museet og Hkvf.

Julemarkedet 3. desember ble også meget vellykket med rundt 30 selgere og rundt 6 – 700 besøkende til stede. Parkering er imidlertid en utfordring spesielt på julemarkedet da p-plassen har begrensede plasser grunnet båttopplag. Her må vi se på nye løsninger for 2023.

6. Heder og ære for arbeidet med gamle Brekke skole

- Et flott gjennomført restaureringsarbeid
- Stor frivillig innsats
- Tilgjengeliggjøring for allmenheten (kystled)

Det var disse tre punktene som Avdeling kulturarv i Viken fylkeskommune la vekt på da Hkvf ble tildelt fylkeskommunens bevaringspris for 2022.

Her fra seremonien på Sundvollen hotell i oktober da prisen ble offisielt markert bl.a. med plakett og kr 50.000, - Fra kulturvernforeningen deltok: Kjell Ole Brobakken, Eivind Børresen, Ragnhild Nordengen og Paul Henriksen. Helt til høyre leder av kulturutvalget i Viken Cecilie Agnalt

7. Losskøyta «Arnt Otto»

Som mange vil være kjent med startet Hkvf allerede i 2019 et samarbeid med Isegran Fartøyvern AS med målsetting å bygge, helt fra bunnen av, en losskøyte anno 1860. Etter avslutning av arbeidet med Båtbyggeriet våren 2021, startet byggingen av skøyta i september samme år. I 2022 har arbeidet hatt god fremdrift takket være betydelig støtte bl.a. fra Sparebankstiftelsen DNB, Hvaler kommune

og Riksantikvaren. Foreningen har selv lagt inn rundt kr 100.000, - i 2022. I tillegg til båtbyggerne Gunnar Eldjarn, Andreas Pagander og Thor Ivar Olsen, har to lærlinger vært knyttet til prosjektet som har fått meget stor oppmerksomhet både fra organiserte grupper, fra enkeltpersoner og i media.

Om finansieringen også blir like god i fortsettelsen er troen stor på å kunne sjøsette skøyta i 2024

Ek til bordganger, granrøtter til spanter og ener til nagler er for det aller meste hentet på Hvaler

8. Kulturvernforeningen med i Hvaler kommunes destinasjonsråd

For å utvikle reiselivet på Hvaler både med tanke på å skape flere arbeidsplasser knyttet til næringen, men samtidig også bidra til å sette grenser der naturverdier trues, er det opprettet et eget reiselivsråd. I tillegg til Hkvf ved Paul Henriksen, består rådet av Mona Flemmen fra hytteforeningen, nasjonalparkforvalter Monika Olsen, kultursjef og leder av besøksenteret for nasjonalparken Thomas Holmen Olsen, Anne-Kari Haakenstuen Holvik fra Hvaler kommune, næringsjef i Hvaler Kommune Bjørn Winther Johansen og Anne Cedervall fra Hvaler Næringsforening. Arbeidet som er støttet av Viken fylkeskommune og Hvaler kommune med kr 400.000, - har sin faglige forankring i Visit Fredrikstad og Hvaler v/Reiselivssjef Maya Nielsen.

9. Frivilligheten vår store kapital

På den årlige festen for dugnadsfolket 25. november var over 30 personer fra kystmuseet, Brottet kystkultursenter, Brekke skole og Isegran samlet i Amfigrotta til svingende musikk, god mat og godt drikke

Selv om kulturvernforeningen har gode økonomiske støttespillere til de mange prosjektene og gode inntekter fra kystledhyttene, er den viktigste «kapitalen» våre mange dugnadsarbeidere både på kystmuseet, i Brottet og på Brekke. Her gjennom tilsyn og vedlikehold. Totalt snakker vi om at de rundt 40 dugnadsarbeiderne legger bak seg flere tusen dugnadstimer i året. I tillegg ser vi at aktiviteten som utøves gjennom dugnadene gir grunnlag for trivsel og vennskap, viktige faktorer med tanke på folkehelsearbeidet på Hvaler. Flere av prosjektene som spesielt ivaretas av dugnadsgruppa i Brottet er nevnt i teksten over. Det samme gjelder dugnadsgruppenes felles engasjement knyttet til byggedagen, julemarkedet og stien mellom kystmuseet og Brottet. I tillegg har dugnadsgruppa på kystmuseet, der arbeidet finansieres av Østfoldmuséene bl.a. hatt følgende arbeidsoppgaver i 2022:

- Malt låven, øst-, vest- og sørvegg.
- Lagt gulv i kjeller i låven, «motor rommet».
- Lagd steintrapp fra frukthagen til Emilstua.
- Oppgradering av de to øverste båtskurene, montert takrenner, vindskier, fullført gulvet innvendig og malt sør, vest- og nordveggen.
- Finstua i hovedhuset er pusset opp i gammel stil.
- Beskåret trær i den historiske frukthagen, og drevet generelt vedlikehold av uteområdene.
- Anlagt en liten kjøkkenhage, stelt og utvidet urtehagen.

10. Kort om viktige prosjekter

I avsnittene over er flere av de større prosjektene som både er avsluttet og de som fortsatt pågår kommentert. I tillegg vil vi nevne fire mindre delprosjekter som Hkvf enten har avsluttet i 2022 eller fortsatt er engasjert med:

- **Sjøbuer på Nordgårdsbrygga - pågående**

Det er i 2022 igangsatt arbeid med to sjøbuer på Nordgårdsbrygga som forbindes med felles tak. Den ene bua fikk ble i hovedsak finansiert etter finaleplass i en konkurranse som entreprenørselskapet NIPAs satte i gang i 2021. Denne skal brukes av eiere av skøyter i havna. Den andre finansieres i samarbeid mellom Hkvf og Stiftelsen DS Hvaler og skal fungere som depot når veteranbåten kommer i drift fra sommeren 2022

- **Digital kulturminnesti – kirkestien fra Grønne Bakke til Hvaler kirke - avsluttet**

Dette er et pilotprosjekt initiert av firmaet Wittario i samarbeid med Østfold historielag der Hkvf har deltatt. Det er vårt styremedlem Gunn Hedberg som har stått for hovedansvaret og utformingen av det lokale prosjektet som innebærer at du via en egen app følger den gamle kirkestien fra Grønne Bakke på Kirkøy til Hvaler kirke. Dette var hovedstien kirkefolket fra Vestre Hvaler fulgte fram til Spjærøy kirke ble bygget i 1891. Underveis er det stopp ved kulturminner der du via appen henter opplysninger om disse.

- **Fyrtårn på lekeplassen**

Ved de to siste oppsettingen i Brottet amfi har et større fyrtårn vært en viktig del av scenografien. Det 7-8 meter høye tårnet er nå demontert og reises i halv størrelse på kystlekeplassen til det vi håper blir til stor glede for barn, unge og foreldre på den populære kystlekeplassen

- **2. fase av stenhoggerminner**

I 2021 og 2022 har dugnadsgjengen i Brottet arbeidet med å restaurere de to siste driftsbygningene fra stenhoggerperioden «smia» og «maskinhuset». I fase 2. er vi i gang med ytterligere å synliggjørere historien med kraner, mobil esse, hoggeskur og «jernbane» i museumsbrottet vis a vis Brottet amfi. Dette med støtte bl.a. fra Norsk kulturminnefond.

11. Sviktende medlemstall

Selv om vi opplever stor støtte og interesse fra mange hold, bl.a. med høye besøkstall på hjemmesiden og nærmere 2400 følgere på facebook, så opplever vi samtidig en nedgang i medlemstallet. Dette er selvsagt en beklagelig utvikling. Medlemmenes interesse og deltagelse er viktig samtidig som medlemskontingenten bidrar til å gi oss en sikker driftssituasjon. For bare få år siden var det en god vekst og et medlemstall rundt 280. Nå er tallet nede i 250. **Derfor hviler det et ansvar på oss alle for å øke medlemstallet.** Satsene er: enkeltmedlemmer kr 300, Familier kr 400. Om årsmøtet i 2023 gir sin tilslutning økes disse satsene med kr 50,- fra og med 2024.

12. Forholdet til Østfoldmuseene

På midten av 2000-tallet ble det gjennomført en statlig museumsreform som lokalt førte til at vi fikk Østfoldmuseene (ØM) som en felles overbygning på alle lokale museer i Østfold, herunder Kystmuseet Hvaler. I dag er det felles avdelingsdirektør for museene i Fredrikstad og på Hvaler der direktøren har kontor i Fredrikstad. Hkvf, som eier bygningsmasse og grunn på Nordgården, er eierstyret for Kystmuseet Hvaler. Forholdet mellom Hkvf og ØM er regulert i en egen forvaltningsavtale.

Hva er kort sagt erfaringene med denne ordningen:

1. ØM er faglig ansvarlig for registrering og øvrig forvaltning av den historiske samlingen og bygningene på Nordgården (kystmuseet) der området i stor grad vedlikeholdes og utvikles av dugnadsgruppa på rundt 15 personer.
2. ØM har arbeidsgiveransvaret for brøkstillingene som er knyttet til museet.
3. Hkvf har et godt samarbeid med ØM i forbindelse med byggedagen, julemarkedet og i 2022 ved etableringen av gangveien mellom kystmuseet og Brottet amfi.

Selv om Hkvf har et godt samarbeid med ØM rundt nevnte områder, er det knyttet vedvarende frustrasjon fra styrets side til det vi oppfatter som manglende initiativ og strategisk tenkning rundt driften av kystmuseet Hvaler og det kystkulturelle arbeidet for øvrig. En rekke ganger har vi påpekt det potensial et utvidet samarbeid mellom ØM og Hkvf bærer i seg bl.a. i forhold til de museale bygningene fra stenhoggertiden, i arbeidet med den kulturelle skolesekken og til utvikling av fartøyvernet. Initiativet har så langt ikke ført frem.

Styret i Hvaler kulturvernforening, februar 2023